

เอกสารบันทึกความคิด ประสพการณ์ และกระบวนการทำงานของ
เยาวชน

ชื่อเรื่อง สืบค้น สืบต้นธาร สืบสานคุณค่าของชุมชนกลุ่มเยาวชน
อบต. ดากฟ้า

ชื่อคนเขียน สกฤณี ณัฐพลวัฒน์

ที่ปรึกษา	คุณทรงพล เจตนาวณิชย์ ผู้อำนวยการสถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อ ชุมชนเป็นสุข (สรส.)
จัดทำโดย	สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) เลขที่ 386/59-60 ถ.รัชดาภิเษก แขวง ลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 02-513 8823 โทรสาร 02-5138824
สนับสนุนโดย	มูลนิธิสยามกัมมาจล ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) เลขที่ 9 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจตุจักร เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทรศัพท์ 02 – 544 2513 โทรสาร 02 – 544 3896 www.scbfoundation.com

คำนำ

โลกยุคปัจจุบัน กล่าวได้ว่าเป็น **ยุคสังคมเศรษฐกิจฐานความรู้** (Knowledge-Based Society and Economy) ที่ขับเคลื่อนหรือแข่งขันกันด้วย **"ความรู้"** เป็นปัจจัยสำคัญ การแข่งขันหรือพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อมุ่งไปสู่ความอยู่ดีกินดี และมีความสุข **"ความรู้"** ถือเป็น **"ต้นทุนทางปัญญา"** ที่ต้องสร้าง ยกกระต๊อบ รวบรวม จัดระบบ จัดเก็บ โดยให้เข้าถึงง่าย และนำไปใช้ได้ง่าย หรือเรียกว่าต้องมี **"การจัดการความรู้"** (Knowledge Management / KM) เพื่อให้การดำเนินงานของบุคคล องค์กร และเครือข่าย บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ อย่างมีคุณค่า มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) ทำหน้าที่หนุนเสริมการทำงานของชุมชนท้องถิ่น ให้มีขีดความสามารถในการนำ แนวคิด หลักการ และเครื่องมือการจัดการความรู้ไปใช้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

เอกสารเล่มเล็กชุด **บันทึกความคิด ประสบการณ์ และกระบวนการทำงานของเยาวชน สรส.จัดทำขึ้นเพื่อ** (1)

บันทึกร่องรอยการเรียนรู้ร่วมกันของเด็ก เยาวชน ครอบครัว ชุมชน กลไก และหน่วยบ่มเพาะเด็กและเยาวชน (2) นำเสนอ บทเรียน องค์ความรู้ ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชน ท้องถิ่น ให้สามารถอยู่ในชุมชนได้อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี (3) นำเสนอวิธีการประยุกต์ใช้การจัดการความรู้ของเด็กและเยาวชน ในชุมชนท้องถิ่นท่ามกลางความหลากหลายของบริบทและ เครือข่ายและเครือข่ายปฏิบัติการ (4) นำเสนอแนวปฏิบัติที่ดี (best practice) ที่เป็นนวัตกรรมสังคมในการบ่มเพาะเด็กและ เยาวชน ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภายใต้การดำเนินงานของโครงการและ พื้นที่เครือข่ายอื่นๆ

สรส. ขอขอบพระคุณแกนนำชุมชน ภาคีพันธมิตร และผู้ ที่มีส่วนสนับสนุนและเกี่ยวข้องในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทุก ท่าน

สถาบันเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)

สืบค้น สืบต้นธาร สืบสานคุณค่าของชุมชน
กลุ่มเยาวชน อบต. ตากฟ้า

โดย สกฤณี ญัฐพลวัฒน์

เกริ่นนำ

แม้จะออกตัวแต่แรกว่า ประเด็นกิจกรรมงานสืบค้นของกลุ่มเยาวชน อบต. ตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์นั้น เริ่มต้นได้เพียงไม่ถึงปี แต่ด้วยน้ำเสียงเล่าเรื่องชวนสนุกของ 2 ตัวแทนกลุ่มเยาวชนอย่าง “กอล์ฟ” และ “แนน”ที่กำลังเปิดเผยไต่เรียงที่มา-ที่ไป ชัดเจนของทั้งกระบวนการเริ่มต้น พัฒนาการ และผลลัพธ์อันชื่นใจ ประกอบกับความมุ่งมั่นตั้งใจของ “พี่โต้ง” เยาวชนรุ่นก่อน ที่วันนี้นั่งแท่นเป็นรัฐมนตรีกระทรวงเยาวชน แห่ง อบต. ตากฟ้านี้เอง ที่ทำให้เรื่องเล่างาน “สืบค้น” ของที่นี่มีพลัง นำนำมาขยายความและบอกเล่าต่อๆ กัน

ในช่วงหนึ่งของการพูดคุย
กอล์ฟ-สุรศักดิ์ ชันทอง อายุ 19 ปี
พูดขึ้นมาว่า

“ผมคิดว่า งานสืบค้นทำให้
เราได้เห็นคุณค่าของชุมชน ให้เราได้

หันกลับมามองสิ่งดีงามในชุมชนเรา ได้รู้จักคนดี-คนเด่นของ
ชุมชนเรา หลายๆ เรื่องถ้าเราไม่สืบ ไม่ค้น เรายังไม่รู้เลย หรือบาง
ที่เราก็มองข้ามไปด้วยซ้ำ

ผมเชื่อว่า ถ้าเพื่อนๆ ชุมชนอื่น ได้รู้จักและได้เริ่มทำ
โครงการสืบค้น เขาก็จะรักชุมชนเขามากขึ้นเหมือนที่พวกเราชาว
ตากฟ้า รู้สึกนั้นแหละครับ ตอนงานตลาดนัดความรู้ช่วงเดือน
ตุลาคมที่ผ่านมา (2551) ผมประทับใจ อดต. เกษชัยมากเลยครับ
มีน้องคนหนึ่งที่มาทำกับอาจารย์ท่านหนึ่ง เขาบอกว่า เขาจะไปเรียน
ต่อด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี เพราะบ้านเขามีอะไรอย่างนี้อยู่
แล้ว เรียนจบแล้วเขาจะกลับมาในชุมชนของตัวเอง และจะ
ปลูกฝังให้น้องๆ รุ่นหลังๆ รักชุมชน และกลับมาทำประโยชน์
ให้กับชุมชนเช่นกัน เพราะความประทับใจทำให้ผมคิดไว้เลยว่า
จะนำแนวคิดนี้มาใช้ด้วยเหมือนกันครับ”

“ใช่ๆ “เสียงน้อง
แนน-ชลธิชา สาททอง สาว
น้อยวัย 15 ปี ช่วยยืนยัน
อย่างหนักแน่น

“หมู่บ้านเราก็
เหมือนประเทศหนึ่งประเทศใช่ไหมคะ คนเราสมัยนี้ถ้าเกิดออกไป
ทำงานนอกประเทศกันหมด แล้วคนส่วนน้อยเท่านั้นที่จะกลับมา
ทำงานในประเทศ ประเทศเราก็จะไม่พัฒนา และถ้าคนใน
ประเทศเดียวกันไม่รักกัน ไม่ร่วมกัน ประเทศมันจะพัฒนาได้ไง”

กอล์ฟเสริมว่า การสืบค้นทำให้เราสามารถรู้เรื่องราว
ความเป็นมา เป็นไป เรื่องน่าสนใจต่างๆ ของแต่ละประเทศ (อาจ
ตีความว่าเป็นแต่ละอบต. หรือแต่ละหมู่บ้าน แต่ละอำเภอ ก็ได้)
ซึ่งมีภูมิหลังแตกต่างกันไป แล้วนำความรู้นั้นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้
ร่วมกัน ดีกว่าไปแข่งขันชิงดีชิงเด่นกัน จะทำให้พื้นที่แต่ละพื้นที่
สามารถพัฒนาไปพร้อมๆ กัน ได้ โดยดึงเอาศักยภาพอันโดดเด่น
ของแต่ละที่มาแบ่งปัน เรียนรู้ร่วมกัน

และประเด็นสำคัญที่สุด ที่ตัวแทนเยาวชน อบต.ตากฟ้า
ยืนยันว่าเกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมสืบค้น คือ การได้รู้จักตัวเอง
และได้เกิดความรักใคร่กลมเกลียว สามัคคีกันของกลุ่มเยาวชน

และชุมชน ทั้งนี้ ตัวเชื่อมโยงที่ดีที่สุด ก็คือกิจกรรมที่ได้ทำร่วมกัน
นั่นเอง

เยาวชน อบต. ตากฟ้า

อบต.ตากฟ้า อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ เป็นอีก
หนึ่งชุมชนที่น่าโมเดลประเทศไปใช้ ซึ่งจำลอง ตำบล หมู่บ้าน
เป็นประเทศ โดยมีรัฐบาล มีระบบบริหารจัดการ ระบบการ
บริหารงบประมาณ ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้แก่ นายองค์การ
บริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะรัฐมนตรี คือ แกนนำ
ภายในชุมชน ได้แก่ สมาชิกอบต. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการ
หมู่บ้าน ผู้นำต่างๆ ในกลุ่มการเรียนรู้ภายในชุมชน

สำหรับกระทรวงเยาวชนของ
อบต.ตากฟ้า มี “พีโต้้ง” (นายชูศักดิ์
พุ่มพิน) ซึ่งเป็นเลขานายกฯ อบต. ตาก
ฟ้า (นายสมบุญ แจ่มกระจ่าง) เป็น
นายกรัฐมนตรี พีโต้้งจริงจังกับการ
ทำงาน และเป็นอีกคนหนึ่งที่เป็น
แรงผลักดันสำคัญให้เกิดกิจกรรมต่างๆ มากมายเพื่อเด็กๆ และ
เยาวชนของทั้ง 8 หมู่บ้านในตำบลตากฟ้านี้ โดยมีผู้ใหญ่ใน อบต.

ตากฟ้า และในชุมชน ร่วมสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมกีฬา สันทนาการ การทัศนศึกษา การสืบค้น และอาชีพเสริมของเยาวชนในชุมชน

ด้วยความที่พี่ไต้ัง เป็นเยาวชนที่มีบทบาท และรักการทำ กิจกรรมต่างๆ มาก่อน ทำให้มองเห็นประโยชน์ของกิจกรรม การรวมตัวกันของกลุ่มเยาวชน

“จริงๆ การสืบค้นนี้เริ่มมาจากเรารวมตัวกลุ่มเยาวชนที่ สนใจอยากทำกิจกรรมร่วมกันก่อน มีงบประมาณที่สนับสนุนโดย อบต. ให้จัดแข่งขันกีฬาของเยาวชน เพื่อดึงให้เด็กหันมาสนใจ กิจกรรมอื่นๆ ในยามว่าง เพื่อป้องกันและลดปัญหาด้านต่างๆ เพราะวัยเด็กและวัยรุ่นนี้พลังเหลือเฟือ อยากลอง อยากรู้อะไร มากมาย เราก็ต้องหาอะไรให้เด็กๆ ได้ทำ และเขาชอบ เขาสนุก การแข่งกีฬานี้นับเป็นกิจกรรมเริ่มต้นที่ดีอย่างหนึ่งนะ”

พี่ไต้ังอธิบายต่อว่า เพราะนาย ก ๕ สมบุญ รู้ว่าพี่ไต้ังมีความรักที่จะทำ เพื่อชุมชน และรู้จักเด็กๆ มากมาย หลายๆ คน จึงต้องการให้พี่ไต้ังเป็น แกนกลาง ดึงเด็กๆ ให้ได้เข้ามาร่วม

กิจกรรม แต่เพราะกิจกรรมก็ฟ้าหมู่บ้านนั้นจัดเพียงปีละครั้ง
นายกฯ สมบุญ และพี่โต้ง จึงหาวิธีการที่จะดึงเด็กให้ได้ทำ
กิจกรรมอื่นๆ ที่มีประโยชน์กว้างขึ้น

อย่างไรก็ตาม พี่โต้งได้สะท้อนประสบการณ์ว่า เมื่อใช้
ความพยายามดึงเด็กให้เข้ามาร่วมประชุม เพื่อหาแนวทางทำ
กิจกรรมร่วมกัน เด็กๆ หลายคนยังนึกภาพกิจกรรมไม่ออก ภาพ
ส่วนใหญ่ในความคิด เป็นเรื่องของงานกิจกรรมทางวิชาการที่
คุ้นเคยในโรงเรียน ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย และไม่ค่อย
อยากเข้ามาร่วม จึงมีกลุ่มเยาวชนจำนวนไม่มากนัก เพียง 6-7
คนเท่านั้น ที่เป็นตัวหลัก ที่เมื่อชวนมาประชุม หรือชวนทำ
กิจกรรมอะไรก็ตาม จะเข้ามาร่วมเสมอ แต่ด้วยความที่ต้องการ
ขยายฐานของกลุ่มเยาวชนให้กว้างขึ้น เพื่อให้เด็กๆ ในตำบลตาก
ฟ้าทั้ง 8 หมู่บ้าน ได้เข้ามามีบทบาทร่วมกัน มีความรัก สามัคคี
กัน พี่โต้งจึงหาแนวทางที่จะสร้างกิจกรรมอื่นๆ อย่างต่อเนื่องให้
ได้

ใช้ความสนุกเปิดทาง สร้างกลุ่มก้อน

พีได้ตั้ง ขยายความคิดเรื่องการสร้างพลังเยาวชนของ อบต.ตากฟ้า ว่า

“ผมเป็นคนหมู่ 2 ส่วนใหญ่แรกๆ ก็จะมีน้องๆ จากหมู่ 2 มาร่วมกันมาก แต่ผมก็รู้สึกว่ เราอยากให้น้องๆ ทุกคนมีโอกาส ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ได้รู้จักกันมากขึ้น ผมก็ต้องหาทางอื่นๆ ตอนแรกๆ ใช้ตัวเองเป็นคนตั้ง แต่ไม่ประสบความสำเร็จ มันเหมือนกับว่า เรายังปรับทัศนคติกับน้องๆ ไม่ได้ เขากลัวว่ การเข้าร่วมกิจกรรมกับ อบต. คงต้องเป็นกิจกรรมวิชาการมากๆ อะไร อย่างนี้ ซึ่งมันก็ไม่ผิดที่เขาจะคิดแบบนั้น เพราะบางที อบต. อาจ นำเสนอรูปแบบนั้นมากไป

ทีนี้เราเลยลองถอยหลัง กลับมาคุยกับพีเล็ก (เจ้าหน้าที่ วิเคราะห์ของ อบต.) เป็นแกน นำด้านเยาวชนเหมือนกัน ว่า เอ๊ะ! เราเดินมาถูกทางรึเปล่า เลยลองมองหาทางใหม่ คิดว่

ถ้าเราจะดึงเด็กเข้ามา เราต้องหากิจกรรมใหม่ที่ดึงดูดใจเด็กให้ได้ ก่อน

ลองคิดๆ ดู ก็พบว่า เรื่องทัศนศึกษานี้น่าจะเหมาะที่สุด แล้วพอดีช่วงที่คิด (ต้นปี 2551) ได้งบประมาณจาก สปสช. เราก็ นำงบมาจัดกิจกรรม พวกกลุ่มเยาวชนไปทัศนศึกษา โดยทำเป็น โครงการ ชื่อ “ค่ายเยาวชน ลดโลกร้อน” เราพาน้องๆ ไปดู โครงการพระราชดำริ ที่อ่าวคุ้งกระเบน ครั้งนั้นแหละครับ พอ กลับมาปั๊บ เหมือนกับเราได้ใจเด็กแล้ว ผมว่า เราต้องทำทุกอย่าง ให้เขาเปิดใจรับเราให้ได้”

แนนเล่าต่อว่า ตนเองเป็นหนึ่งในกลุ่มเยาวชนที่ไปด้วย และพบว่า กิจกรรมที่เกิดขึ้นตนเองได้รับความรู้ และความสนุก มากมาย และคิดต่อไปอีกว่า เมื่อกลับมาที่บ้านแล้ว อยากตอบ แทนอะไรแก่ อบต. บ้าง เพราะเมื่อเราเป็น “ผู้รับ” แล้ว เราก็ควร เป็น “ผู้ให้” บ้าง ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่เมื่อ อบต. ตากฟ้าจัด กิจกรรมใดๆ จะมีแนน และกลุ่มเพื่อนๆ เข้าร่วมทำกิจกรรม เสมอๆ เว้นแต่บางครั้งที่ติดเรียนจริงๆ

พี่ไต้งให้คำแนะนำต่อว่า การจัดกิจกรรมหลายๆ อย่าง ต้องดูความเหมาะสมเรื่องเวลาเป็นสำคัญ ส่วนใหญ่กิจกรรม สำหรับเยาวชนจึงมักเกิดขึ้นในช่วงปิดเทอม หรือเสาร์-อาทิตย์ เท่านั้น เพื่อให้เด็กๆ และเยาวชนไม่รู้สึกกดดัน หรือเป็นภาระที่หนักเกินไป

นอกจากนั้น สิ่งหนึ่งที่พี่ได้สังเกตเห็นออกมายังกลุ่มคนที่สนใจทำกิจกรรมกับเยาวชนว่า ต้องเข้าใจพื้นฐานทางครอบครัว ด้วยเช่นกัน เพราะบางบ้านอาจจำเป็นต้องไปรับจ้างที่กรุงเทพฯ ในช่วงปิดเทอม ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่กระทรวงฯ จัดได้ ทางที่ดีที่สุดคือ คนทำงานต้องเปิดใจกว้าง และคิดหาหนทางต่างๆ เพื่อให้กิจกรรมเดินไปข้างหน้าให้ได้ โดยให้เด็กมีส่วนร่วมในการคิด ดำเนินการ และเด็กจะเป็นแรงที่ช่วยดึงเพื่อนเยาวชนมาร่วมทำกิจกรรมด้วยตัวเอง และตรงนี้ต่างหากที่จะทำให้การรวมกลุ่มเกิดพลังที่แท้จริง และเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ใช่การจัดตั้ง

กิจกรรมการสืบค้น

การสืบค้น ถือเป็นต้นธารของความรู้ ความเข้าใจ เรื่องราวต่างๆ มากมาย แล้วแต่ประเด็นที่เยาวชนจะสนใจใฝ่รู้ และสืบหาที่มา ที่ไป ทั้งนี้ กระบวนการเริ่มต้น คือการให้เครื่องมือในการแสวงหาคำตอบต่างๆ แก่เยาวชน ไม่ว่าจะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดหาเรื่องราวที่สนใจเอง อาจมีการกระตุ้นให้เด็กได้คิด การสอนให้รู้จักตั้งคำถาม การทำงานเป็นทีม การแบ่ง

งานกันทำ รวมไปถึง การนำเสนอข้อมูล ความรู้ และการแบ่งปัน ความรู้สึกที่ได้รับจากกระบวนการทำงานระหว่างเยาวชนด้วยกัน

การสืบค้นนับเป็นการย่นระยะเวลาการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนเรื่องราวมากมายที่เยาวชนอยากรู้ โดยจัดสรรกลุ่ม ออกไปทำงาน แล้วนำเรื่องราวต่างๆ มาแบ่งปัน และนำเสนอด้วย วิธีการต่างๆ อย่างสร้างสรรค์

- ต้นเรื่องคือครอบครัว

กอล์ฟและแนน ช่วยกันแล้วว่า กิจกรรมการสืบค้นของกลุ่มเยาวชน อบต. ตากฟ้า เริ่มต้นในช่วงเดือนเมษายน ปี 2551 โดยมีพี่จาก สรส. เข้ามาช่วยกระตุ้นกระบวนการกิจกรรมการสืบค้น

“พี่ชยุต อินทร์พรหม เข้ามาช่วยในเรื่องกระบวนการ และกระตุ้นพวกเราให้รู้สึกสนุก ตื่นเต้นกับกิจกรรมสืบค้น โดยตอนแรกชวนพวกเราคุย และถามว่า เราเคยคิดอยากจะมีอะไรใหม่ๆ ในหมู่บ้านเราใครที่เป็นคนดี คนเด่น คนที่ทำประโยชน์เพื่อชุมชนบ้าง เพราะถ้าหากเราทำได้เรียนรู้จากผู้ใหญ่ ได้ช่วยกันยกย่อง และเผยแพร่ ชักชวนคนให้ได้รู้ไปด้วยกัน เราฟังแล้วก็รู้สึกสนใจ ตื่นเต้นไปด้วย”

สิ่งหนึ่งที่มาพร้อมกับการกระตุ้นให้เยาวชนได้หันมาสนใจ อยากเรียนรู้เรื่องราวในชุมชน คือการนำเรื่องเล่าอันมีพลังของหมู่บ้านอื่นๆ มาเล่าให้ฟัง ไม่ว่าจะเป็นวิธีการใดๆ เช่น การนำซีดีที่นำเสนออย่างน่าสนใจมาให้ดู จากนั้นจึงล้อมวงกันพูดคุย แลกเปลี่ยนเรื่องราวที่ได้ดูจากซีดี แล้วลองให้เยาวชนได้ตั้งคำถาม แนะนำวิธีการเริ่มต้น ให้ลองเข้าไปพูดคุย ตั้งคำถามหลัก แล้วแตกประเด็นย่อยๆ

กอล์ฟเล่าว่า หลังจากที่พี่ชยุตกระตุ้นให้กลุ่มเยาวชนอยากเรียนรู้วิธีการสืบค้นแล้ว ก็ได้ให้การบ้านไปสืบค้นจากเรื่องราวใกล้ตัวที่สุด คือเรื่องราวของครอบครัวตนเอง โดยแต่ละคนก็ต่างมีประเด็นความสนใจที่แตกต่างกัน แล้วจึงนำมาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ไปด้วยกัน

การเรียนรู้ในครั้งนี้ คือการฝึกฝนการคิด การตั้งคำถาม และการหาคำตอบ โดยเยาวชนแต่ละคนที่เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งแม้มีไม่มากนัก ราว 10 คน ต่างก็ได้มองย้อนกลับไปที่ครอบครัว แล้วตั้งคำถามที่น่าสนใจ แต่ละเรื่องราว รวม 10 เรื่อง จึงเป็นแบบฝึกหัดที่ดี ที่แต่ละคนได้เรียนรู้และได้พบคำตอบในระยะเวลาเดียวกัน

เช่น แนนสนใจกิจการอัดฟางของที่บ้าน ขณะที่จอยอยากเรียนรู้และสานต่อเรื่องของกิจการทำโรงศพของครอบครัว ส่วนกอล์ฟมองเห็นเส้นทางการสืบค้นเรื่องของกิจการเจาะกะลา เป็นของประดับตกแต่งซึ่งที่บ้านดำเนินการอยู่ เป็นต้น

คำถาม-คำตอบที่แต่ละคนนำมาแลกเปลี่ยนกันในวันถัดไป ทำให้แต่ละคนได้เรียนรู้อย่างลึกซึ้งในเรื่องที่ตนเองอาจมองข้ามไป แม้เป็นเรื่องใกล้ๆ ตัว ขณะเดียวกัน เพื่อนคนอื่นๆ ก็ได้ฟัง และได้ซักถามเพิ่มเติม เพื่อหาคำตอบในมุมมองหรือประเด็นที่เขาสนใจ สิ่งเหล่านี้เอง ที่ทำให้เยาวชนแต่ละคน ได้เรียนรู้กระบวนการตั้งคำถาม หาคำตอบ มองเห็นจุดบกพร่อง และทางออกของปัญหาด้วยตนเองอย่างแท้จริง โดยมีพี่โต้ง พี่น้ำ และพี่ชยุตช่วยเป็นผู้เพิ่มเติมประเด็นต่างๆ

- ขยายขอบเขตเรื่องการสืบค้น

หลังจากได้เรียนรู้กระบวนการสืบค้นโดยแต่ละคนค้นเรื่องราวของครอบครัวตนเองมานำเสนอ บอกเล่ากันแล้ว หลังจากนั้นราว 1 อาทิตย์ การสืบค้นที่กลุ่มเยาวชน อบต.ตากฟ้า ได้เรียนรู้ต่อมา คือ การทำงานเป็นทีม เพื่อสืบค้นประเด็นที่กลุ่มสนใจร่วมกัน เป็นการสืบค้นเรื่องที่กว้างกว่าเดิม ทั้งนี้ วันที่ทำกิจกรรมการสืบค้นครั้งนั้น จำนวนเยาวชนที่มาร่วมลดน้อยลง เพราะหลายคนติดภารกิจของครอบครัว ในวันทำกิจกรรมจึงมีเยาวชน 6 คน เข้าร่วมพูดคุย แลกเปลี่ยนและร่วมกิจกรรม โดยมีโจทย์หลักๆ คือ สืบค้นเรื่องคนดีที่น่าสนใจในชุมชน

ในช่วงสายๆ ของวัน เป็นการแลกเปลี่ยนความคิด แบ่งกลุ่ม แล้วนำเสนอบุคคลที่สนใจอยากสืบค้น ซึ่งทุกคนเข้าใจหลักการในการเลือกหัวข้ออย่างดี และได้นำเสนอบุคคล 2 ท่านที่เป็นแรงบันดาลใจแก่กลุ่มเยาวชนมาตลอด เป็นบุคคลที่น่ายกย่องทำประโยชน์ให้ชุมชน และมีครอบครัวที่ดีน่านับถือ

โดยกลุ่มแรกเลือกสืบค้นเรื่องราวของเจ้าของร้านสุริยาแป้นไฟ โดยมีแรงบันดาลใจมาจากสมาชิกในกลุ่ม คือจอย ที่อยากรู้ว่า แป้นไฟที่เป็นกล่องเหลี่ยมๆ มีการทำงานอย่างไร และทำกิจการอย่างไรจึงจำหน่ายได้ทั่วประเทศ ขณะที่แนนอยากรู้

เรื่องราวความเป็นมาของครอบครัวน้ำสุริยา ที่ดูอบอุ่น และมีความสุข มีลูกๆ ที่ตั้งใจเรียน

ขณะที่อีกกลุ่มหนึ่งสนใจเรื่องราวของปุ๋ยอินทรีย์ ของน้ำดาวรุ่ง ที่สนับสนุนให้ชุมชนหมู่ 4 ทำปุ๋ยอินทรีย์จำหน่ายร่วมกัน โดยส่วนหนึ่งแรงบันดาลใจมาจากกอล์ฟ ที่ต้องการนำความรู้ไปใช้ในวิชาเรียนที่มหาวิทยาลัย (เอแบค ลพบุรี ในวิชาโครงการ ซึ่งกอล์ฟทำเรื่องการปลูกพืช) ขณะเดียวกัน สมาชิกในกลุ่มก็เห็นประโยชน์ และสนใจใคร่รู้เช่นกัน

ในช่วงเที่ยงวันนั้นเอง กระบวนการสืบค้น จึงเริ่มต้นกัน
อีกครั้ง

- ออกเดินทางค้นหาความจริง

ช่วงระหว่างเดินทาง แต่ละกลุ่มได้พูดคุยกัน แล้วแบ่ง
งานกันทำ โดยการแบ่งงานหลักๆ แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ คนซักถาม
(นายอำเภอ) คนจดบันทึก (นายบันทึก) และคนเก็บภาพ เพื่อนำ
นำเสนอให้อีกกลุ่มหนึ่งได้เรียนรู้ไปด้วยกัน

กลุ่มทำเรื่องปุ๋ยเล่าว่า เมื่อไปหาน้ำดาวรุ่ง ที่บ้านไม่พบ ก็
ไปดูที่โรงปุ๋ย เห็นว่าไม่อยู่อีก ทั้งหมดจึงตกลงใจลุยไปพบที่ไร่ ซึ่ง
ที่นั่นเอง น้ำดาวรุ่งกำลังขับรถไถอยู่ ทุกคนเข้าไปสวัสดิ์ทักทาย
บอกจุดประสงค์ของการมาขอพูดคุย แล้วจึงเริ่มต้นซักถาม เริ่ม
กระบวนการสืบค้นหลังจากที่น้ำดาวรุ่งลงเปลี่ยนมือให้คนงานขับ
รถไถทำงานแทน

ส่วนกลุ่มสืบค้นเรื่องน้ำสุรียา เมื่อเดินทางไปถึงบ้าน
ซึ่งแนบบอกว่า ปกติรู้จักอยู่แล้ว เพราะบ้านอยู่ไม่ห่างกัน แต่ไม่
เคยพูดคุย สอบถามอะไร แค่ว่าทักทายธรรมดา ครั้งนี้จึงถือเป็น
โอกาสอันดีที่จะได้พูดคุย ลงลึกในรายละเอียดที่อยากรู้

แต่เมื่อไปถึงบ้าน น้ำสุรียาไม่อยู่ อยู่เพียงภรรยา ซึ่งทุก
คนในกลุ่มลงความเห็นว่าจะสามารถพูดคุยสอบถามได้ไม่ต่างกัน

เพราะทั้งสองท่านนี้ รักกันมาก อยู่ด้วยกัน ช่วยกันทำมาหากิน ตลอด จึงถือเป็นแหล่งข้อมูลที่ดีไม่แพ้กัน

ทั้งสองกลุ่ม ดำเนินการพูดคุย สอบถาม ถ่ายรูป จดบันทึก ตั้งแต่บ่ายโมง – ป้าย 4 โมงครึ่ง ทุกคนล้วนสนุกกับการซักถาม คนถ่ายรูปลงมือไปด้วยในสิ่งที่อยากรู้ คนจอก็สามารถช่วยถามเพิ่มเติมได้ ขณะเดียวกัน ผู้เล่าเอง ก็มีเรื่องราวที่น่าสนใจให้ผู้ซักถามได้ต่อยอดความอยากรู้ไม่จบสิ้น จนพี่เลี้ยงที่ไปด้วย ต้องตะแคง แล้วชวนให้กลับไปทำข้อมูล เพื่อนำเสนอแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่ม

ทั้งนี้เพราะการเรียนรู้ของกิจกรรมวันนี้ คือ กระบวนการสืบค้นที่ต้องทำงานเป็นทีม ในประเด็นที่ไกลตัวออกไป ซึ่งเพียงแค่การพูดคุย สอบถาม จดบันทึก เก็บภาพเท่านั้นยังไม่นับว่าสิ้นสุดกระบวนการ ยังเหลือขั้นตอนของการเตรียมข้อมูล และการนำเสนอให้อีกกลุ่มหนึ่งได้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กันด้วย

“พูดคุยกูไป เหมือนกับแป็บเดียวเลย” แนนบอกความรู้สึก
“ใช่ ผมอยากถามต่อ แต่พี่ได้งะกิดแล้วบอกกว่า ไปทำ
มายแมพ (mind map) กันก่อนดีไหม ...ยังมีงานที่ต้องทำ ต้อง
แลกเปลี่ยนความรู้กันอีก” กอล์ฟกล่าวเสริมแน่ว่าหากมีเวลาคง
พูดคุย สอบถามแหล่งสืบค้นกันต่อเนืองไปอีกอย่างไม่รู้เบื่อ
กระนั้นก็ตาม พี่ๆ ให้คำแนะนำว่า เรื่องเวลาเป็นเรื่องที่ต้องให้
ความสำคัญด้วยเช่นกัน

- แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์

กลับมาพบกันในช่วงเย็น ทั้งสองทีม ต่างเตรียมข้อมูล
แบ่งหัวข้อที่ต้องการนำเสนอ แล้วผลัดกันนำเสนอเรื่องราวที่ได้ไป
สืบค้นมา มีการซักถามเพิ่มเติม จากอีกกลุ่มที่ไม่ได้ไปร่วม
บรรยายภาคเป็นไปอย่างสนุกสนาน หลายๆ คนได้รู้เรื่องราวที่
ตนเองไม่รู้มาก่อน แต่สร้างแรงบันดาลใจได้อย่างดี อย่างเช่น น้ำ
สุริยา ที่ทุกคนนับถือและมักจะช่วยสนับสนุนกิจกรรมของเยาวชน
ของโรงเรียนนั้น ไม่ใช่คนตากฟ้าแต่เดิม แต่เพราะได้มาทำมาหา
อยู่ที่ตากฟ้า จึงรักและรู้สึกว่าคุณเป็นคนตากฟ้าจริงๆ

สิ่งนี้เองที่ส่งผลให้เยาวชน กลับมาครุ่นคิด และส่งต่อคำถามไปยังเพื่อนๆ เยาวชนและตนเองว่า ขนาดน้ำสุรียาไม่ใช่คนตากฟ้าแท้ๆ ยังรักบ้านเราขนาดนี้ แล้วพวกเราแล้ว เกิดที่ตากฟ้า โตที่นี่ แล้วเราจะไม่ทำประโยชน์ให้กับบ้านเราบ้างหรือ

เย็นวันนั้น เหมือนเรื่องเล่าที่เกิดจากการสืบค้นตลอดช่วงบ่าย การสอบถามพูดคุย การทำงานของแต่ละคน ได้ส่งผลต่อจิตใจของกันและกัน ซึ่งแม้บางเรื่อง บางคำถามเราไม่ได้เป็นซักใช้ไล่เรียงมาด้วยตนเองแท้ๆ แต่เนื้อหา สาระ และความรู้สึกหลายๆ ประการก็ได้ก่อเกิดในใจของเยาวชนทั้งหกนั้นแล้ว และมันยังได้ส่งผลต่อเนื่องออกไปสู่เยาวชนคนอื่นๆ ผู้การตั้งคำถามใหม่ๆ และการหาคำตอบอื่นๆ อีกต่อมา

สืบค้นเรื่องประเพณีวัฒนธรรม

การสืบค้นครั้งต่อมา เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้น เพราะความตั้งใจนำเสนอในงานตลาดนัดความรู้ที่ตากฟ้า พี่โต้งจึงประสานงานติดต่อกลุ่มเยาวชน ที่มีช่วงเวลาวางตรงกัน ให้มาปรึกษาแลกเปลี่ยน และหาทางสืบค้นเรื่องราวที่น่าสนใจของตำบล เพื่อนำเสนอให้กับเพื่อนๆ คนอื่น ในงานตลาดนัดความรู้ที่จะจัดขึ้น

การสืบค้นครั้งนี้ แบ่งเป็น สองทีมเช่นเดิม แต่มีจำนวนคนที่มาร่วมกิจกรรมมากขึ้นถึง 15 คน แบ่งเป็นทีมละ 6 คน จำนวนคนที่มากขึ้นนี้ ทั้งแนนและกอล์ฟบอกว่า เกิดจากการที่เยาวชนที่ได้ร่วมกิจกรรมสืบค้นครั้งที่ผ่านมามีประทับใจในสิ่งที่ตนเรียนรู้จึงไปชักชวนเพื่อนสนิทมาร่วมกิจกรรมด้วยกัน บวกกับพี่โต้งไปชวน และไปกระตุ้นเยาวชนคนอื่นๆ ให้มาร่วมกิจกรรมกัน

ประเด็นที่น่าสนใจ ในช่วงการคิดหาหัวเรื่องที่จะสืบค้นในครั้งนี้ มีสิ่งที่น่าเรียนรู้สำหรับเยาวชน ก็คือ ต้องดูความเป็นไปได้ของระยะเวลาที่มีในการทำงาน การเก็บข้อมูลควรสอดคล้องกับช่วงเวลาทำงาน ไม่ยากเกินไป ไม่มากเรื่องราวเกินไป และควรเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของทุกคน โดยเฉพาะเมื่อนำเสนอ

ออกไปในวงกว้าง อย่างตลาดนัดความรู้แล้ว ผู้คนที่ไม่ได้อยู่ใน
ตำบลตากฟ้า ก็จะสนใจ และอยากเรียนรู้ไปด้วยเช่นกัน

แต่เดิม เยาวชนและพี่เลี้ยงคิดว่า อยากทำเรื่องสมุนไพรร
แต่เมื่อแจกแจงแหล่งที่มาของความรู้ในตำบลตากฟ้าแล้วพบว่า
ที่นี่มีเรื่องราวมากมายให้ได้สืบค้น เพราะในตากฟ้า มีทั้งหมด
แผนโบราณ หมอคลายเส้น หมอยา และมีคนเฒ่าคนแก่ที่รู้เรื่อง
สมุนไพรมากๆ หลายท่าน ซึ่งมองดูแล้วหลากหลายประเด็นเกินควบคุม
ทุกคนจึงลงความเห็นว่าจะต้องค้นหาต้นเรื่องกันใหม่ จากการ
ประชุม ปรีกษา พูดคุยไปมา สรุปลงที่ ทุกคนสนใจเรื่องของ
การละเล่นพื้นบ้านที่กำลังจะสูญหายไป

โดยการละเล่นที่เลือกมาสืบค้น ได้แก่ “อีหิ้ง” และ “หลุม
เมือง” เมื่อได้โจทย์แล้ว แต่ละกลุ่มจึงวางแผนไปสืบค้น สอบถาม
กับผู้เฒ่าผู้แก่ ให้คนที่เคยเล่น สานิตให้ดู แล้วเยาวชนก็ช่วยกัน
เก็บข้อมูล ถ่ายภาพ เก็บรายละเอียด และทดลองเล่นกันเป็นที่
สนุกสนาน

ตัวอย่างของการละเล่นดังกล่าว กอล์ฟแล้วว่า

“อีหิ้ง เป็นการละเล่นสมัยก่อนที่เดี๋ยวนี้แทบไม่มีใครรู้จัก
แล้ว เวลาเล่น ต้องใช้ไม้ไผ่ เป็นแม่ไม้กับลูกไม้ แล้วก็ใช้การเตาะๆ
ๆ เหมือนเล่นหมากเก็บ ใครเตาะได้มากที่สุดได้อีหิ้งไป ตีได้สามที
คนแพ้ต้องร้อง อืมม... เดินไปเก็บลูกไม้มา ไม่ให้ขาดเสียง”

การสืบค้นครั้งนี้ ใช้เวลาในการพูดคุยถึงหนึ่งวันเต็มๆ ก่อนที่จะกลับไป แล้วรวมพลกันใหม่เพื่อเตรียมการนำเสนอ ทั้งในรูปแบบบอร์ดความรู้ และการละเล่นจริงๆ ซึ่งการเตรียมงานใช้เวลาเกือบ 3 วันเพื่อการนำเสนอ แต่ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ และการให้เวลาอย่างเต็มที่กับงานนี้เอง เยาวชนทุกคนต่างก็ได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่า เพราะการละเล่นที่บ้านของพวกเขา ได้ทำให้ผู้เข้าร่วมงานตลาดนัดความรู้ที่ตากฟ้าหลายคนประทับใจ ชื่นชมผลงานการสืบค้นของกลุ่มเยาวชน อบต.ตากฟ้ากันอย่างมาก

งานสืบค้นที่เกิดขึ้น จึงเป็นกิจกรรมที่สามารถนำไปฝึกเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนได้อย่างดี ยิ่งฝึกฝนมาก ประเด็นความคิด การตั้งคำถามก็จะชัดเจน และแหลมคมมากยิ่งขึ้น ที่สำคัญคือ เป็นกิจกรรมที่สนุก ไม่น่าเบื่อ และใช้กับการทำงานเป็นกลุ่มก็ได้ หรือเรียนรู้ฝึกฝนเพียงลำพังก็ได้ด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้แล้ว ผลของการสืบค้นเรื่องการละเล่นที่บ้านในครั้งนี้ ทำให้เยาวชน อบต. ตากฟ้า ได้เรียนรู้เพิ่มเติมว่า การสืบค้นที่ดีนั้น ผลลัพธ์ไม่ได้ออกมาเพียงรูปแบบของเอกสาร หรือการบอกเล่าปากเปล่าเท่านั้น แต่ยังสามารถจับต้องได้ และทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ในทุกๆ กระบวนการสืบค้นอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นช่วงการเสาะหาความรู้ หรือหลังจากที่ได้มาซึ่งความรู้ นั้นแล้วก็ตาม

“สืบค้น” ต้นทางคุณค่าในด้านต่างๆ

การสืบค้นของกลุ่มเยาวชน อบต. ตากฟ้า แม้เราจะเห็นว่าเพิ่งเริ่มต้นไม่นานนัก และเพียงไม่กี่เรื่องราวที่ทำการสืบค้น แต่กลุ่มเยาวชนเหล่านี้ ก็ได้เรียนรู้เรื่องราวต่างๆ มากมาย ทั้งในแง่ของสาระความรู้ และกระบวนการเรียนรู้ของการสืบค้น รวมไปถึงการได้ย้อนกลับมามองตนเอง และมองเห็นคุณค่าในชุมชนที่ตนเองอยู่

สิ่งต่างๆ ที่เยาวชนได้เรียนรู้ สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการสืบค้นนั้นเป็นเครื่องมือหนึ่งที่น่าสนใจ ที่จะนำพาพวกเขาไปสู่ต้นธารความรู้ด้านต่างๆ มากมายไม่รู้จบ เช่น เรื่องราวของคนดีในชุมชน เรื่องของความรู้ในการจัดการธุรกิจการค้า เรื่องของประสบการณ์การใช้ชีวิต เรื่องของการทำประโยชน์ให้สังคม เรื่องของชุมชนที่หลายคนอาจมองข้าม เรื่องของประวัติศาสตร์ที่มาของชุมชน เรื่องของสิ่งดีงามที่เกิดขึ้นในชุมชน เรื่องของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เรื่องของประเพณีวัฒนธรรม ฯลฯ เรื่องราวเหล่านี้เอง ที่จะกลายมาเป็นต้นทางกิจกรรมสร้างสรรค์อื่นๆ ที่เยาวชนสามารถนำไปต่อยอด สร้างงานที่ดี เพื่อสร้างความภาคภูมิใจให้กับตนเองและชุมชน

-ความภาคภูมิใจในชุมชน

ในขณะที่สังคมต่างๆ เคลื่อนที่ไปข้างหน้า หลายคนละทิ้งความน่าภาคภูมิใจของบ้านเกิดไว้ข้างหลัง เพราะไม่สามารถเชื่อมโยงตนเองเข้ากับชุมชนได้ มองไม่เห็นคุณค่าของชุมชนของตน เพราะยิ่งเติบโตก็ยิ่งไกลห่างบ้านออกไปทุกที แต่ผลจากภารกิจกรรมสืบค้น ดังเช่นตัวอย่างของการทำกิจกรรมในกลุ่มเยาวชน อบต. ตากฟ้า นี้เอง ที่ชวนให้เราหันกลับมามองเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชน หลายคนเริ่มมองเห็นสิ่งที่เคยมองผ่าน มองลึกซึ้งในสิ่งที่ไม่เคยคิดสงสัย ตั้งคำถาม และเริ่มเรียนรู้ที่จะทำความรู้จักชุมชน ผู้คนรอบตัวให้มากขึ้นกว่าเดิม ได้เริ่มต้นที่จะพูดคุย ทักทายกับคนต่างรุ่น ต่างหมู่บ้าน ต่างอาชีพ ต่างกลุ่ม ทำให้เราเริ่มเชื่อมโยงตัวเองกับชุมชนได้มากขึ้น

และเมื่อแต่ละคนเริ่มเปิดใจเรียนรู้เรื่องราวในชุมชน ก็จะมีสิ่งค้นพบชุมชนทรัพย์สินของเรื่องเล่าอันหลากหลาย ซึ่งยิ่งค้นก็ยิ่งพบยิ่งพบก็ยิ่งสงสัย และยิ่งตั้งคำถาม ต้นธารความรู้จะหลั่งไหลไม่จบสิ้น และยังเมื่อพบข้อมูล ที่มาของชุมชน ของตนเอง และของผู้อื่น เรายิ่งรู้สึกภาคภูมิใจ อยากบอกให้คนอื่น ๆ ได้รับรู้และมองเห็นความน่าภาคภูมิใจเหล่านี้ไปพร้อมกันกับเรา

“หนูว่าหนูสนุกมาก ชอบทำ ชอบกิจกรรมแบบนี้ เพราะโดยส่วนตัวไม่ค่อยได้ทำอะไรแบบนี้ อย่างดีก็แค่ขับรถผ่านบ้าน เขาก็รู้ว่าเขาทำ (น้ำสุริยา) แต่ไม่รู้ว่าเขาทำอย่างไร แบบไหน พอได้เข้ามารู้ เจาะลึกจริงๆ ก็! โอ้โฮ น้ำเขาเก่งขนาดนี้เลยหรอ แค่นี้แบบ เราขับผ่านเราไม่รู้หรอก แต่พอเราได้คุยกับเขา เราเกิดความชื่นชม อยากบอกต่อคนอื่นๆ เลยกว่า นี่ คนที่เขาอยู่บ้านใกล้ๆ เราเราขี่รถผ่านทุกวันนี่นะ เขาเก่งมากๆ เลย...” แนนช่วยสรุปผลที่ตนเองได้จากการสืบค้นด้วยน้ำเสียงตื่นเต้น

กิจกรรมการสืบค้น ทำให้เยาวชน และผู้คนต่างรุ่นได้พูดคุยแลกเปลี่ยนในเรื่องราวเดียวกัน ทำให้เยาวชนได้เกิดความรู้สึกรักในสิ่งดีงาม หวงแหนสิ่งที่มีอยู่ และอยากสืบทอดสิ่งเหล่านั้นให้คงอยู่ต่อไป

-เติบโตเพราะการสืบค้น

การเปิดโอกาสให้เยาวชนเลือกหัวข้อที่สนใจอยากสืบค้นกันเองนี้ เสมือนการเปิดโอกาสให้เยาวชนหลายๆ คนได้ตั้งคำถามกับตัวเองถึงแนวทางเรื่องที่ตนสนใจ ทำให้พวกเขาได้มอย่ ย่อน และเริ่มคิดหาประเด็นต่างๆ ที่สอดคล้องกับสิ่งที่มีอยู่ตัว อย่างเช่น กอล์ฟสนใจเรื่องปุ๋ย เพื่อนำไปใช้ในโครงการเกษตรของตนเอง ขณะที่ครอบครัวของเพื่อนๆ ในกลุ่ม มีอาชีพทำไร่อยู่แล้ว การได้รู้เรื่องปุ๋ยไปพร้อมๆ กันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงกับตนเอง

การสืบค้น จึงนับเป็นเครื่องมือใน “การเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง” ที่ดี ทั้งยังทำหน้าที่ “ปากกลุ่มเรียนรู้” ด้วย

การเติบโตเพราะการสืบค้น มองได้ว่า เติบโตทั้งในแง่การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ และการเติบโตทางด้านกระบวนการคิด การตั้งคำถาม และการนำเสนอความรู้ ความสนใจ รวมไปถึงการเติบโตทางจิตใจ ที่ได้รู้สึกชื่นชมผู้อื่นอย่างจริงจัง

กอล์ฟให้ความเห็นกับเรื่องการสืบค้นว่า

“การสืบค้น ทำให้เราสามารถใช้ประโยชน์จริงๆ ครับ เช่น ฝึกการทำงาน การวางแผนงาน ยิ่งเราทำ เราก็จะทำได้ดีขึ้น อดทนขึ้น คำถามของเราจะซับซ้อน ตรงประเด็นมากขึ้น และกล้าที่จะตั้งคำถามมากขึ้น”

“ผมว่าพอเราถามอะไรไป แต่ละคำถามที่เราถาม เราได้ประโยชน์ทั้งนั้น หลายๆ เรื่องที่เราได้เรียนรู้ก็ทำให้เราโตขึ้น มีความคิดมากขึ้น คล้ายกับว่า กระบวนการทางความคิดมันเปลี่ยนไป และที่สำคัญ พอเรามาเรียนรู้การสืบค้น ผมชอบความรู้สึกรู้สึกที่เกิดขึ้น คือ เรารู้สึกดีๆ กับชุมชนเรา กับบ้านของเรา มากขึ้นๆ “

-สืบค้นข้างนอก เรียนรู้ข้างใน(ใจ)

ประเด็นการสืบค้นเป็นต้นทางสิ่งดีงามในจิตใจนี้ สะท้อนให้เห็นในคำบอกเล่าของแนน เมื่อได้ฟังเรื่องราวจากการสืบค้นครอบครัวของน้ำสุริยา แนนเล่าว่า

“พอหนูฟังเรื่องความพยายาม ความอดทน การต่อสู้ของน้ำสุริยาแล้ว หนูชื่นชมมากเลย คราวนี้มีตอนหนึ่งที่หนูถามแฟนของน้ำสุริยาไปว่า เคยท้อไหม ท้อแล้วเคยคิดอยากฆ่าตัวตายบ้างไหม น้ำเขาก็บอกว่าไม่เคยคิดเลย เพราะเขารักลูกมาก ทำอะไรก็ได้เพื่อลูก อดทนได้เพื่อลูก

พอหนูฟังแล้ว หนูอึ้งไปเลย หนูกลับมาคิดเลยว่า หลายๆ คน หนูชอบจนแม่จนพ่อ คิดว่าพ่อแม่ไม่รักหนูแล้ว หนูคิดไปเองจริงๆ เลย ฟังแล้วน้ำตาซึมเลยคะ

แล้วอีกอย่าง เรื่องของน้ำสุรียา สอนให้หนูรู้ว่า ชีวิตเรายังมีอะไรให้ทำอีกมาก เราต้องเรียนรู้ที่จะต้องอดทน เราต้องเรียนรู้ที่จะมีจุดมุ่งหมาย เพื่อไปให้ถึงสิ่งที่มุ่งหวัง เหมือนเป็นการวางแผนชีวิต การเดินทางให้มีจุดมุ่งหมาย และน้ำเขาก็ทำอะไรด้วยความสุข นั่นแหละค่ะ หนูคิดว่า เราเองก็ต้องเลือกที่จะทำอะไรที่มีความสุขด้วย”

ลองคิดดูสิว่า หากเราได้เรียนรู้ประสบการณ์ชีวิต เรื่องเล่าของแต่ละคนที่มีความดีงาม ความคิดสร้างสรรค์มากกว่านี้ เราจะมีตัวอย่างดีๆ อีกมากมายเท่าไร ให้เราได้เลือกหยิบมาใช้ และปรับให้เข้ากับชีวิตของเรา

-แรงบันดาลใจต่องานสร้างสรรค์

กลุ่มเยาวชนที่เรียนรู้จากการสืบค้น สามารถต่อยอดความรู้ต่างๆ ได้อย่างน่าสนใจ งานต่างๆ จะก่อเกิดเมื่อได้รับแรงบันดาลใจจากเรื่องราวเหล่านั้น แม้บางครั้ง ความรู้ที่ได้มาอาจยังไม่สามารถนำมาใช้ได้ทันที แต่ความรู้ที่สะสมอยู่ เป็นเสมือนต้นทุนสร้างแรงบันดาลใจ เป็นฐานของจินตนาการที่กว้างไกลออกไป ขณะเดียวกัน การสืบค้นยังช่วยสร้างมั่นใจให้กับเยาวชนว่า แม้วันนี้พวกเขาอาจจะยังไม่รู้เรื่องราวหลายอย่าง แต่ทว่า

พวกเขามีเครื่องมือที่จะนำพาเขาไปสู่ประตูความรู้เหล่านั้นด้วยตนเอง

ปัจจัยที่ทำให้งานสืบค้น อบต.ตากฟ้า มีพลัง

สำหรับปัจจัยที่ทำให้กิจกรรมการสืบค้นของ อบต.ตากฟ้า น่าสนใจมาก ๆ นั้น พี่ไต้ง ได้ช่วยสรุปอย่างเข้าใจง่าย ๆ ดังนี้

“อย่างแรกคือ เรื่องที่จะทำ ต้องอยู่ในประเด็นที่น้อง ๆ สนใจ ถ้าเราไปยึดเหยียด น้อง ๆ เขาคงไม่สนุกกับเราด้วย

ข้อสอง คือ เราต้องเข้าใจธรรมชาติของเยาวชน ที่ว่าแรก ๆ เขาอาจจะมีไฟอยู่ช่วงหนึ่ง แล้วต่อไปถ่านไฟในตัวอาจจะอ่อนลงนิดหนึ่ง ตรงนี้เราต้องคอยกระตุ้น ต้องมีคนคอยกระตุ้นเติมไฟ และมีพลังเหลือเฟือเพื่อให้น้อง ๆ ได้รู้สึกตื่นเต้นกับความรู้อะไรใหม่ ๆ

ข้อนี้ผมว่าสำคัญ เพราะนอกจากตัวเยาวชนเองแล้ว ตัวแกนนำเองก็ต้องพร้อม ต้องมีไฟตลอดเวลา เพื่อคอยประกบประคองให้น้องมาร่วมกิจกรรมไปให้ถึงที่สุด

ข้ออื่นๆ ก็คือ กระบวนการต้องสนุก ไม่เครียด กระตุ้นให้น้อง ๆ ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการนำเสนอ”

ขณะเดียวกัน ตัวผู้นำก็มีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะทำให้งิจกรรมต่างๆ ประสบความสำเร็จ ซึ่งในแง่นี้ พี่โต้งได้สะท้อนมุมมองความคิดไว้ว่า

“ผมว่า สำหรับคนที่จะมาทำงานเรื่องนี้ อันดับแรกต้องใจกว้าง อดทน ต้องเข้าใจว่าเด็กต้องการอะไร คือมันสอนกันไม่ได้ มันเหมือนการใช้จิตวิทยา ต้องคลุกคลีทำงานกับเขาเรื่อยๆ ถึงจะซึมซับ และเข้าใจมากขึ้นว่าเขาต้องการอะไร แต่ถ้าหากผู้นำใช้ตัวเองเป็นบรรดาทัศนฐานนี้ เรียกได้เลยว่าผิดพลาดมหันต์ อยู่กับคน เราไม่อาจใช้ความรู้ที่สำเร็จรูปได้หรอกครับ ทุกอย่างต้องปรับไปตามกลุ่มเด็ก ตามความสนใจของเด็กๆ “

ยกตัวอย่างง่ายๆ ผมเคยคุยกับลูกน้ำว่า สิ่งที่เราคิดว่ามันถูกเมื่อ 10 ปีที่แล้วแต่วันนี้มันอาจจะไม่ถูกก็ได้ อย่างเรื่องของหนังสือแบบเรียน มานะ มานี ชูใจ ที่มาวันนี้ เขาหายไปไหนไม่รู้ถามว่าพวกเขาผิดไหม สอนให้เด็กโง่เปล่า? ก็เปล่า เพราะเราก็อ่านออก เขียนได้ มาเพราะเขา แต่ ณ วันนี้ มันมีสิ่งที่ดีกว่านั้น เราต้องทำใจยอมรับให้ได้ ว่าวันนี้สิ่งที่เยาวชนต้องการอาจขัดใจเรา แต่ว่าในวันนี้นั้นดีที่สุดสำหรับเขา เราต้องใจกว้าง ต้องหดเรียวรู้

และต้องอดทน เพราะเด็กๆ น้อยคนที่จะมาอยากเรียนรู้
เอง ซึ่งก็มีนะครับไม่ใช่ไม่มี แต่ขณะเดียวกัน เขาก็ต้องมีการ
เปลี่ยนแปลง มีความสนใจใหม่ๆ การที่เราหวังจะให้เขาสนใจกับ
สิ่งที่เราจะให้ตลอดมันคงยาก แต่เราต้องเรียนรู้ที่จะค่อยๆ ดึงเขา
เข้ามาร่วมกิจกรรมกับเรา

อันดับที่สามต้องเสียสละ อันนี้ไม่ได้จะอดอ้างหรืออะไร
นะครับ แต่ผมคิดว่า การเสียสละให้หน่อยๆ เขาจะสัมผัสได้เอง
อย่างผมไม่มีเสาร์-อาทิตย์มาครึ่งปีได้แล้วมั้ง เพราะว่าตัวน้องๆ
เองมีหน้าที่คือการเรียนหนังสือ จะว่างก็แค่ เสาร์-อาทิตย์ และ
วันหยุดนักขัตฤกษ์ ด้วย จริงๆ มันก็น่าจะเป็นวันหยุดของเราเนอะ
ซึ่งเราก็ต้องอาศัยจังหวะวันเวลาเหล่านั้นให้ได้ประโยชน์

แต่ว่าการได้ทำงานกับน้องๆ ในความรู้อะไรสักอย่างของผมก็
เหมือนการพักผ่อนอย่างหนึ่งครับ”

นอกจากนั้น เมื่อสอบถามถึงเป้าหมายของกลุ่มเยาวชนใน
อบต.ตากฟ้า ว่ามีจำนวนเท่าไร รัฐมนตรีกระทรวงเยาวชนอย่างไร
ได้งบบอกว่าอยากให้ได้เยอะๆ มีจำนวนพัน ก็อยากชวนมาร่วม
กิจกรรมทั้งพันคนเลยทีเดียว ส่วนอายุของเด็กที่อยากชวนมานั้น
พี่ได้งบบอกอย่างจริงจังว่า

“พอพุดูรู้เรื่อง ผมก็อยากชวนมาแล้วแหละครับ ให้เขาได้
ชิมซั๊บ และได้สนุกไปกับพี่ๆ เพื่อนๆ “

ปัจจัยที่น่าสนใจนอกจาก ประเด็นหรือหัวเรื่องที่จะทำ
การสืบค้น ต้องอยู่ในความสนใจของกลุ่มเยาวชน กับปัจจัยเรื่อง
ผู้นำหรือแกนนำเยาวชนในการนำพาเด็กๆ ทำกิจกรรมแล้ว ยังมี
เรื่องของ ความรู้ที่ได้จากการสืบค้นต้องสามารถนำไปต่อยอดได้
ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของประโยชน์ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม ทาง
สังคมหรือทางจิตใจ

กิจกรรมที่เยาวชนจะลงมือทำเพื่อการสืบค้น ควรจะ
หลากหลาย กระตุ้นให้เด็กได้ใช้จินตนาการ ฝึกความรู้ความคิด ทำ
ทายให้เขาสนุก และอยากเรียนรู้ต่อ

นอกจากนี้ ช่วงเวลาหรือระยะเวลาการเรียนรู้ไม่ควรกิน
เวลายาวนาน จนเบียดบังเวลาทำกิจกรรมอื่นๆ ของเยาวชน
เพราะอาจทำให้เกิดความเบื่อหน่ายพาลเลิกไปเสียก่อนที่การ
สืบค้นจะเสร็จสิ้น

ภาคผนวก

-การเรียนรู้เรื่องน้ำสุรียา

เส้นทางชีวิต : นางสาวเจิง หมิ่นน้อย เจ้าของร้านสุรียา เครื่องใช้ไฟฟ้า ชีวิตครอบครัวนั้นตนเองเป็นบุตรคนที่ 3 จากพี่น้อง 5 คน การศึกษาจบชั้น ป. 4 พ่อแม่มีอาชีพทำการเกษตร พอได้อายุ 15 ปี เพื่อนชวนเข้ามาหางานทำที่กรุงเทพฯ เป็นเพราะอยากได้เงินและอยากมีงานทำเพราะที่บ้านนอกจากทำไร่แล้วก็ไม่ทำอะไรทำต่อจึงตามเพื่อนมาโดยมาทำงานที่โรงงานเย็บผ้าอยู่ได้ประมาณ 4- 5 ปี และได้แต่งงานกับนายสุรียา หมิ่นน้อย ซึ่งเป็นคนจังหวัดขอนแก่น ในขณะนั้นนายสุรียาเข้ามาเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงเรียนไม่จบและได้มาเจอกันก็แต่งงานกัน จนมีลูกคนแรก จึงได้ย้ายกลับมาที่ตากฟ้า เป็นเพราะความลำบากจึงคิดอยากจะทำมาทำไร่ที่บ้าน และได้เริ่มทำพลอยโดย

ลงทุนซื้ออุปกรณ์เองทั้งหมดแล้วทำส่งให้กับลูกค้าที่ อำเภอบ้าน
หมี่ จังหวัดลพบุรี ทำได้ประมาณ 2 ปี เงินไม่พอใช้ทำให้นาย
สุริยาจึงกลับเข้ามากรุงเทพอีกครั้ง ซึ่งตนเองก็เลี้ยงลูกอยู่กับบ้าน
และนายสุริยาได้นำผ้ามาให้ปักเลื่อม ปักมุก ตอนนั้นรายได้ดีมี
ชวนเพื่อน ๆ มาช่วยกันทำเพราะงานเยอะ ทำมาประมาณ 3 ปี
แต่ต่อมาบริษัทที่รับผ้ามาทำนั้นได้ถอนทุน และย้ายออกนอก
ประเทศกับไปยังประเทศไต้หวันทำให้ผ้าที่ทำอยู่ขายไม่ได้ จึงหัน
มาลองทำแป้นไม้ที่ติดกับหลอดไฟฟ้าขาย โดยเริ่มจากการนำ
เศษไม้ที่มีมาลองทำและขายได้จึงลองทำเรื่อยมาจนปัจจุบันนี้
เกือบ 10 ปีแล้ว ซึ่งในตอนแรกนั้นมีคนมาจากรีไซเคิลและสุดท้ายก็
ไม่มารับสินค้าตามที่ตกลงกันไว้ จึงนำแป้นไม้ที่ทำไว้ใน
ออกจำหน่ายเองและขายได้ทำให้ต่อมาจึงลงทุนผลิตและ
จำหน่ายให้กับตัวแทนเอง ปัจจุบันส่งขายทั่วประเทศโดยจะนำไป
ส่งให้กับลูกค้าเองถึงที่โดยเฉพาะที่จ.เลยนั้นเขาได้สั่งซื้อและ
ได้นำสินค้านี้ส่งต่อไปยังประเทศลาวอีกด้วย โดยเปิดเป็นโรงงาน
อุตสาหกรรมระดับครอบครัวมีคนงานประมาณ 8 คน

ขั้นตอนการทำแป้นไม้

1. หาไม้เบญจพรรณ (ไม้แห้ง)
2. ตัดไม้ให้ได้ขนาดตามที่ลูกคำสั่ง
3. นำไม้มาขัดเป็นกรอบรูป สี่เหลี่ยม ขัดด้วยกระดาษ

ทรายให้พื้นเรียบแล้วลงยากันมอด พร้อมด้วยทาสี

ปัญหา

สินค้าไม่สามารถเก็บไว้นานได้เนื่องจากมอดกิน จำเป็นต้องใช้ยากันมอดทุกครั้งและในช่วงฤดูฝนสินค้าจะขายไม่ค่อยได้เนื่องจากช่วงนี้ไม่ควรมีใครนิยมปลูกบ้านกัน ทำให้สินค้าขายไม่ค่อยได้

คติประจำใจ: ประหยัด และ ขยัน เท่านั้นที่จะรวย

ชีวิตครอบครัว : สมัยที่แต่งงานอยู่กันใหม่ ๆ จะอดมาก ถึงกับต้องพากันย้ายกลับมาบ้านที่ตากฟ้า รู้สึกท้อแต่ก็คิดสู้เพื่อลูก ถึงแม้การใช้ชีวิตคู่ถึงจะไม่ราบรื่นมีทะเลาะกันบ้างเหมือนลิ้นกับฟัน ก็อดทนและไว้ใจกัน และแฟนเป็นคนขยัน ถึงแม้ในตอนแรกเขาอาจจะดื่มเหล้า สูบบุหรี่แต่พอมีลูกด้วยกันและเกิดความลำบากทำให้แฟนคิดได้และเลิกสิ่งเหล่านี้และหันมาตั้งตัวทำมาหากินทำให้เกิดร้านสุรียาขึ้นมาในวันนี้

ช่วงที่มีความสุขกันมากที่สุดคือ การที่เราทั้งคู่ครอบครัวไปเที่ยวภูเก็ตด้วยกัน 4 วัน ปัจจุบันนี้พยายามสอนลูกให้เป็นคนดี

สุจริต ไม่คดโกงใคร และกำลังใจเป็นสิ่งสำคัญ มีลูกทั้งหมด 3 คน คนโตเป็นผู้หญิงอายุ 20 ปี กำลังศึกษาอยู่ที่ ม.จุฬาลงกรณ์ เรียน สาขาวิทยาศาสตร์ ส่วนคนที่ 2- 3 เป็นผู้ชายลูกแฝด กำลังศึกษา อยู่ที่ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพะเยา อายุ 19 ปี

-การเรียนรู้เรื่องปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ จากน้ำดาวรุ่ง

ที่มา : เดิมได้งบประมาณจากโครงการ SML แล้ว ชาวบ้านไม่รู้ว่าทำอะไร ก็เลยมาลงที่ปุ๋ย ที่แรกก็ ไม่คิดว่ามัน จะสำเร็จ ทำไป-ทำมา ก็เป็นรูปเป็นร่างจริงจังขึ้นมา เริ่มมาเมื่อ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2550

วัตถุดิบ : ชี้ไก่ ชี้หมู ชี้วัว ชี้ค่างควา ชี้แกลบหรือชี้เถ่าดำ หรือฟิวเจอร์เค้ก (คือ กากอ้อยที่บดมาจากโรงงาน เรียกเพราะๆ คือ ฟิวเจอร์เค้ก เรียกทั่วไปก็ชี้เค้ก) น้ำหมักปลา น้ำหมักผลไม้ โดยวัตถุดิบบางส่วนอยู่ในพื้นที่ เช่น ชี้วัวอยู่ในพื้นที่ ชี้ไก่อรับมาจากหมู่ 2 มีแระ พูไมต์ ตัวเดียวที่ต้องไปซื้อที่สระบุรี

สิ่งที่เรียนรู้จากปุ๋ยอินทรีย์ของน้ำดาวรุ่ง :

1. เรื่องลดรายจ่าย ช่วยให้ประหยัด ตะกอนชาวบ้านส่วนใหญ่ปุ๋ยยูเรีย ตอนนั้นลูกละประมาณ 1,350 บาท ลูกหนึ่ง 50 กิโล แต่ของน้ำดาวรุ่งอยู่ที่ลูกหนึ่ง 40 กิโล ราคา 280 บาท

ตัวอย่างการใช้ปุ๋ย น้ำดาวรุ่ง ตอนที่ทำใช้ปุ๋ยเคมี คือยูเรีย 1 ไร่ต่อ 2 ลูก ก็เกือบ 3000 บาท แต่ตอนนี้ ใช้ปุ๋ยที่ทำเอง ไร่หนึ่ง 2 ลูกเหมือนกัน ก็ไม่ถึง 600 บาท แล้วก็ใช้ปุ๋ยเคมีไร่ละ ครึ่งลูก เท่าที่คำนวณดูกันนี้ ปีแรกใช้ปุ๋ยเคมี 30 เปอร์เซ็นต์ ปีสอง 20 % ปีสาม 10 % ลดไปเรื่อยๆ จนกว่าจะงดได้ ปรับเปลี่ยนได้

2. เรื่องการสร้างงาน ที่ อบต.ตากฟ้า ช่วยให้คนตาบอด คนขาเป๋อยู่คน แล้วก็ผู้สูงอายุมีงานทำ น้ำดาวรุ่งช่วยให้คนอีก 4 หลังคาเรือน ได้ทำงานอยู่ที่ตำบลไม่ต้องไปไหน

3. สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน

น้ำดาวรุ่งเล่าว่า “เพราะที่โรงงานนี้กาแฟกินฟรี แล้วบางคน สังคมบ้านเราก็ยังมีการมากินร่วมกัน มากินฟรีอยู่ เมื่อการกินฟรีเราสนใจ มานั่งอยู่ เราก็สามารถพูดคุยเรื่องการตลาดปุ๋ย ค่อยๆ ให้ซึมซับในสมองเขา กาแฟแก้วหนึ่งนี่บางที่ขายปุ๋ยได้เป็นร้อยลูก เราก็ เข้า! มากินกาแฟก่อน แล้วมาเห็นการผลิตของเรา มาเห็นว่าของเราไม่มีดินเจือปนเลยนะ สิ่งที่ได้ไปมีแต่สิ่งที่มีคุณค่าทั้งนั้น

อีกอย่าง การรวมกลุ่ม เพราะมาเจอกันก็สามารถพูดคุย เปิดใจกันได้ เหมือนกับว่ามาปรับทุกข์ เฮ้ยสิ่งที่แล้วผิดไปมา เริ่มต้นกันใหม่ ก็ได้กลมกลืนความผิดต่างๆ เหมือนการตลาด การปราศรัย อย่างกับผมเหมือนกับรู้ว่าชี้เปิด ชี้ไก่อ ชี้หมู มันดี

อย่างไร แต่ก็มีอีกหลายๆ ซึ่ที่เราไม่รู้ แต่คนที่เค้ามาร่วมกับเรานี้ บางทีเค้ารู้ในอีกหลายๆ สิ่ง หลายๆ อย่าง แล้วเรานำกระบวนการ เหล่านั้นมาปรับใช้ได้”

แนะนำโครงการ

โครงการส่งเสริมการจัดการความรู้ของเยาวชนในชุมชน
ท้องถิ่น (4 ภาค) ดำเนินงานภายใต้ความร่วมมือของสถาบัน
เสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.) มูลนิธิชุมชน
ท้องถิ่นพัฒนา มูลนิธิสยามกัมมาจล และธนาคารไทยพาณิชย์
จำกัด (มหาชน) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เยาวชนมีขีดความสามารถ
ที่จะดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี สามารถสร้าง
ประโยชน์ให้กับตนเอง ครอบครัว ชุมชน และมีศักยภาพที่จะเป็น
กำลังสำคัญในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นของตนเอง อีกประการที่
สำคัญคือ เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีนโยบายและ
แผนงานที่ชัดเจนในการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาเด็กและ
เยาวชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
บ้าน วัด โรงเรียน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน
พื้นที่